

Színház

Napló -- (1987. 8.30. -- 9.13.)

augusztus 30. Szeged.

Színházi fesztivál lesz Eugenio Barba rendezésében. A téma színházi antropológia, "A színész hagyományai és a nézők identitása".

szeptember 6. Tarvisio

Atléptem a határt. Egy kicsit hideg van és esik az eső. STOP-pal menni mégiscsak lassabb. Jöhetne már egy autó...

Milano. Várnak a barátaim. Lehet aludni, enni, és már csak 1018 km van hátra. Holnap estig odaérek, és végre vonattal utazhatom.

szeptember 7. Milano-Lecce

Már két órája a tengert nézem a vonat ablakából. Kezdem érteni Barbát, amiért éppen itt, délen rendezte meg a fesztivált. Bizom benne, hogy megint jó emberekkel hoz össze a sors. Ha már idáig eljutottam, nem állhat előttem semmilyen akadály.

Este láttam az első előadást. Nicola Savarese -- a leccei egyetem színháztagozatának tanára -- igazított el. Az előadás gratis, sőt megkaptam a "Terra d'Otranto" különszámát is. Egy kicsit egyedül vagyok. Perszem a rendezők, dramaturgok, színháztörténészek, színészek között. Van hol aludnom és az előadás mindent feledtet. Hogy később el ne felejtsem, írok róla most.

Buyo Kabuki tánc: Bár Japánban a nők ki voltak zárva mindenféle nyilvános előadásban való részvételből -- lett légyen az a nemes NO színház, vagy a sokkal elterjedtebb Kabuki --, mégis kialakult a japán színház nők által művelt ága. A XII. századi Japán teaházaiban és a magasrangú szamurájok palotáiban a cenzúra megkerülésével hivatásos táncosnők szórakoztatták a tekintélyes nézőket. Nemes hölgyek sajátították el a tánc művészetét, sőt iskolákat alapítottak és a "Buyo" tánc elsajátítása a jó neveltetés alapvető részévé vált. A "Buyo" szabad művészet lett és ma mint "Nihon Buyo", vagyis "Japán tánc" néven ismert. Az előadást mindig a shimisen, -- egy háromhúrú gitárfajta -- hangja kíséri. Ez a hangszer a fuvolával együtt minden népi színházi előadás zenei alapját képezi. A Kabuki tánc másik fontos kísérője az ének, amelynek szövegei drámai és szórakoztató eseményeket mesélnek el. A közönség által jól ismert és tiszteletben tartott történeteknek történelmi és legendai hagyományai vannak.

A japán "Buyo" szó két kínai írással írható le, amelyek közül mindegyik egy-egy táncstílust jelöl: "soha" és "illatok". Ezen két stílusnak a természete szoros kapcsolatban, de ugyanakkor és egyidejűleg ellentétben is áll egymással, azt a "harmonikus diszharmóniát" képviselve, amely láthatólag a japán kulturális élet egyik alapját képezi. A "soha" szó ugyanis a táncok azon csoportját jelöli, amely a szertartásos NO színházból és az ősi szent és vallásos táncból alakult ki. A "soha" stílust finom mozdulatok jellemzik. A táncosnő egy helyben állva könnyedén mozog, térdeit kissé behajlítja, járása szinte síkló, miközben két lábfeje párhuzamost alkot és folyamatosan kapcsolatban van a talajjal. Az "illatok" stílus ellenben sokkal élénkebb, gyakran népi ünnepek alkalmával az utcán táncolják komikus mozdulatokkal, vidám ritmusban. Mindkét stílust egy harmadik, az úgynevezett "furi" egészíti ki a maga leíró, elbeszélő jellegével (a modern nyelvekben a "furi" a "mimus" szóval fordítható).

Szeptember 8. Lecce

Ha újságcikket kellene írnom erről a fesztiválról, így kezdeném: "Az Eugenio Barba által szervezett és vezetett ISTA - International School of Theatre Anthropology - idén szeptember 1-14 között rendezte ötödik nyilvános szekcióját.

A két hétig tartó előadás- és szeminárium-sorozatra a világ minden tájáról hívtak meg rendezőket, dramaturgokat, színházi szakembereket, és színházi csoportokat. Az olasz, angol, francia, amerikai, kanadai, mexikói, dán, chilei, japán, indiai, indonéziai, perui és máltai csoportokon kívül a JATE 8.15-ös egyetemi színpada is képviseltette magát ezen a szakmai körökben igen elismert nemzetközi találkozóán..."

Giorgio de Lecce - a fesztivál másik szervezője és a Mediterranea Teatrolaboratorio színésze - türelmesen végighallgatja a mondókámat a 2000 kilométerről és a kéréseimről, majd bemutat egy tanárnak, aki segíthet rajtam. Fabrizio Cruciani nem küld el, meghallgat, beszél az előző hétről és megígéri, hogy bemutat Ferdinando Tavianinak és esetleg Barbanak is.

+++

Már nem vagyok egyedül. Vége az előadásnak. Várom Giorgiot, aki megígérte, hogy segít kissé bizonytalan szálláskörülményeimen. Közben Ferdinando Taviani könyvét olvasom az ODIN-ről. Fiatalok ülnek le körém a lépcsőre. Beszélgetni kezdünk. Fiatal művészek közé csöppentem - grafikusok, maszkkészítők, festők, kézművesek, díszlettervezők és egyetemisták; mindannyian valamilyen kapcsolatban állnak a színházzal. Darioval lázas vitába kezdünk - természetesen a színházról. Elmagyarázza a látottakat - részt vett egy tréningen, ahol a Bali szigeti színház alapjait tanulták meg. Náluk lakom. Elvisznek a leccei "Gödörbe", ahol maszkkészítésről, a Teatre Infantiléről, a leccei fiatal értelmiségiek életéről folyik a szó, és természetesen az otthoni munkáról.

Szeptember 9. L.

Délelőtt ismerkedem Salentoval. A történelem során éltek itt messzapiák, görögök, bizánciak, törökök és spanyolok. Barokk erkélyek és homlokzatok, bizánci festmények és mozaikok, velencei stílusban épült tornyok, dolmenek és menhirek, fehér házak, szűk utcák, és nagyon kedves emberek. A tenger zöld, Gallipoli igazi mese-város.

Ma esete a "Danza Odissi" Aradeoban.

Mi az ISTA?

A Holstebroban (Dánia) székelő International School of Theatre Anthropology 1979-ben jött létre Eugenio Barba vezetésével. A folyamatosan működő szervezet tulajdonképpen a színészi munka alapjairól folytatott kutatások laboratóriuma és egyben a tapasztalatok, ismeretek elterjesztésének központja színészek és rendezők számára, - legyenek azok akár keletiek, akár nyugatiak.

A színházi antropológia kifejezés - mely hazánkban kevésbé ismert - szó szerint értendő: kutatás arról, hogy milyen az ember biológiai és kulturális viselkedésmódja a színpadon. Bizonyos helyzetekben az ember a mindennapi élettől eltérő módon hasznosítja fizikai és szellemi jelenlétét. A színházban a test nem mindennapi különleges használatát nevezzük technikának.

Van néhány elv, amely irányítja a színész testének különleges használatát. A technikai, biológiai tényezőkkel kifejezve (mint az egyensúlyi helyzet és ennek megváltozása, a súly és a gerincoszlop

közötti ellentét, a szemek használata, kapcsolat a partnerrel munka közben) létrehozza az igen kifejező szervi feszültséget. Ez a feszültség az energiák minőségének cseréjét idézi elő, létrehozva a "bios"-t, a test létfontosságú jelenlétét, amely bármilyen személyes megnyilvánulás megkezdése előtt magára vonja a néző figyelmét. Az ISTA pedagógiai folyamatának kiindulópontja az alapelvek vizsgálata, magától értetődően a test nem mindennapi használatában.

A technika nem válik ismerethalmazzá. Elsősorban megérteni szükséges az elveket, amelyek irányítják a testünkben levő folyamatokat, amelyek azt élővé és kifejezővé teszik. Az ISTA-val keleti mesterek dolgoznak együtt, és a keleti színházról tanultakat az európai színészek beleépíthetik munkájukba...

Előadás után megismerkedem France Ungaroval, az aradei Teatro Koreja egyik vezetőjével. Meghív a másnapi előadásukra.

Szeptember 10.

Dél előtt Lecce. Maszkkészítő műhely, DADA, és új emberek. Délután egy leccei egyetemista lánnyal, Alessandrával elmegyek Aradeoba. Újra STOP, de már nem egyedül. A csoport egy régi, romokból felújított kastélyban él. A "Harmadik Színház" mozgalmához tartoznak. Önfenntartók, akik előadásokon kívül treninget, fesztiválokat szerveznek. A beígért előadás elmarad, helyette könyvekbe, folyóiratokba ásom magam. Este együtt megyünk Nardoba, ahol újabb előadás vár. Japán, Bali szigeti, indiai népzene és a híres tarantella. (Dario beszél erről a szilenti hagyományról.) Előadás után pizzát eszünk. Nagy társaság. A Bariban élő Teatro Kismet színészei, egy bolognai csoport és a Teatro Infantile. Színházról folyik a szó, és természetesen Magyarországról. Kivételesen mindenki tudja, hol található és Budapest nem keresztelődik át Bukarestté. Holnap szeminárium.

Szeptember 11. Copertino

Nemzetközi szeminárium a színházi antropológiáról - Eugenio Barba tartja. A színészről, a színészi munkáról beszél. Mi az identitás és mit jelent ez a szó egy színésznek, vagy egy rendezőnek. Miért fontos a hagyományok felevenítése. Beszél a "bios"-ról, a mindennapi és az ettől eltérő viselkedésmódról. Sanjukta Panigrahi segítségét kéri. Az indiai táncosnő bemutatja, hogy ül le civilként és hogyan a színpadon. Megdöbbenő a különbség. Ugyanezt mutatja be Katsuko Azuma és Swasti W. Bandem is. Fantasztikus erőt sugároznak magukból. Végül Iben Nagel Rasmussen, az Odin színésznője lép a színpadra. Ő is bemutatkozik mint civil és mint színész. Aztán Barba instrukciókat ad Ibennek és Sanjuktának. Improvizálnak - külön-külön. Újabb instrukcióra változtatnak mozgásukon és végül már együtt dolgoznak. Szemünk előtt megelevenedik egy történet - Iben kezéből a virág szirmaira hullik szét. Aztán részlet a Hamletből.

Délután újabb szeminárium. A nézők sorából Augusto, a Teatro Kismet színésze vállalkozik improvizációra. Téma: Mennybemenetel. Barba rendelkezik, végül már valóban megelevenedni látszik az angyal. Aztán: hogyan repül a víz. Augusto ezt is megoldja.

Este: Theatrum Mundi. A fesztivál csúcspontja. A kastély udvara ideális környezetnek bizonyul. Az Odin Teatret színészei kezdik dan népdaljal a nézők feje fölül. Aztán megjelenik az egyik erkélyen Shakti és Júlía. Indiai, japán, indonéziai színészek dolgoznak együtt a színpadon, a falakon, a lépcsőkön, a nézők között. Forr a levegő. A csúcsponton két Bali szigeti színész transzba esik. Nem tudok megszólalni...

Este Bariba megyünk. A Teatro Kismet vendége vagyok. Kedvesek és elárasztanak mindennel. Főleg a színházukról.
Holnap újra szeminárium.

Szeptember 12. Bari

A mai téma: antropológia és szemiológia. Már mindenkit ismerek, az arcok ugyanazok. Hubert és Jon a máltai színházról és új előadásukról mesél. A szeminárium magas színvonalú. Közben Cruciani tanárúr bemutat Ferdinando Tavianinak.
Este újra Theatrum Mundi. Most a barokk stílusú Petruzzelli Színházban. A tér kisebb, de a hatás ugyanaz. Megismerkedem még néhány emberrel. éjszaka a Kismet dokumentumait böngészem. Holnap - finálé.

Szeptember 13. Salento

Bariból STOP-pal megyünk Leccébe. Kis pihenő után irány Caprarica. Az utolsó nap egyik színhelye ez a kis falu. Zenét hallgatunk, aztán máris tovább a mai zárandoklás következő állomására. Maglie - itt van az utolsó előadás. Harci játékok. Először japán, majd Bali szigeti és végül salentoi küzdő sportok. Magával ragad a zene, és a küzdelem heve. Tapsolunk az ütemre, kicserélődnek a hangszerek és mindenki megmutatja, mit tud.

Az utolsó esemény: felszáll az ISTA jelképét hordozó léghajó - ezzel véget ér a fesztivál. Búcsúzunk... "Majd találkozunk még. Gyere máskor is..." - Ez a legnehezebb. De a világ egy ország... - és a STOP is működik.

Szeptember 14.

Utolsó pillantások Salentóra. Irány Róma-Budapest (egy kis könyvtári megállóval). Szomorú vagyok, de boldog is. Feltöltődtem, új tervekkel megyek haza. Nagy munka vár ránk otthon. és majd egyszer a világ minden táján az emberek "fák", "fa-emberek" lesznek, mert "a fa tudja igazán magát kifejezni" (Grotowski)

Demcsák Katalin